

Ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van het gemeentehuis van Vlezenbeek in Sint-Pieters-Leeuw

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op het advies van het college van burgemeester en schepenen van Sint-Pieters-Leeuw, gegeven op 26 maart 2018, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Gelet op het advies van de departementen of agentschappen van de Vlaamse overheid, bevoegd voor ruimtelijke ordening, woonbeleid en onroerend erfgoed, leefmilieu, natuur en energie, mobiliteit en openbare werken, landbouw en visserij, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Gelet op het advies van de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, gegeven op 22 maart 2018, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het waarderend onderzoek, waarvan de resultaten zijn opgenomen in het beschermingsdossier, de erfgoedwaarde van het gemeentehuis van Vlezenbeek aantoonst;

Overwegende dat het gemeentehuis van Vlezenbeek, het gebouw en de omgevende groenaanleg als monument historische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd: Het gemeentehuis van Vlezenbeek is een goed bewaard, representatief en herkenbaar voorbeeld van een gemeentehuis dat zich bevindt op de grens tussen het vooroorlogse voornamelijk representatieve gemeentehuis waarvan Louis Cloquet het programma neerschreef in 1898-1902 en het gemeentehuis van na de Tweede wereldoorlog met zijn de nieuwe publieksgerichte en administratieve functies. De belforttoren behoort nog tot de voorschriften van Louis Cloquet. De nieuwe vereisten voor gemeentehuizen in de tweede helft van de 20ste eeuw blijken uit enerzijds de inrichting met een uitgesproken politiek-ceremonieel deel met de gemeenteraadzaal-trouwzaal en de klokkentoren met horloge en klok en anderzijds een herkenbaar functioneel-publieksgericht deel met de lokettenzaal en de kabinetten voor de burgemeester en de gemeentesecretaris. Tot slot werd op de bovenverdieping een woning voor de conciërge ingericht;

Overwegende dat het gemeentehuis van Vlezenbeek, het gebouw en de omgevende groenaanleg als monument architecturale waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd: Het goed bewaard naoorlogs gemeentehuis van Vlezenbeek werd ontworpen door de Brusselse architect Antoine Courtens tussen 1945 en 1952. Bij vergelijking met de bouwplannen blijkt dat het gemeentehuis niet wezenlijk werd verbouwd en dat bij renovaties rekening werd gehouden met het door Courtens ontworpen uitzicht. Het oeuvre van Courtens getuigt van een grote visie op nieuwe leefkwaliteiten en de daaraan gekoppelde architecturale noden. Hij had een grote aandacht voor de inbedding van een gebouw in zijn omgeving, hier onder andere in een grasveld, en dacht als een beeldhouwer over de volumes en de vormen na. De zichten op het gemeentehuis en de relatie met de

dorpskern en de nabijgelegen panden werden door Courtens bewust geanalyseerd. Die aandacht voor de omgeving blijkt uit de bewaarde context, meer bepaald de inplanting van het gemeentehuis van Vlezenbeek op het kruispunt van twee invalswegen met de meest prestigieuze gevels gericht naar het kruispunt en soberdere gevels aan de achterzijde. Toegangspaden tot de hoofdingang, garage en de ingang van de lokettenzaal werden voorzien door Courtens net als de aanplant van vier bomen in het grasveld langs het noordelijk lopend pad. Die situatie bleef bewaard.

Courtens stond erom bekend zich te richten naar de wensen van zijn opdrachtgevers. Vaak betekent dat het toevoegen van traditionele elementen aan zijn ontwerpen. Het gemeentehuis van Vlezenbeek is dan ook een representatief voorbeeld van de landelijke stijl, ook Brabantse stijl genoemd, die Courtens hanteert na de Tweede Wereldoorlog en die getuigt van een nieuwe tijdsgeest waar het individuele wonen in traditionele context aan belang wint. Het gemeentehuis van Vlezenbeek behoort daarmee tot de eerste gebouwen in landelijke traditionele stijl die Courtens ontwikkelde en die hun hoogtepunt zouden beleven met de realisatie van de tuinvijken die hij in de jaren 1955-1959 ontwierp. Stilistisch is het gemeentehuis dan ook een opvallend sleutelstuk voor het late oeuvre van Antoine Courtens. De goede bewaring van het pand zonder wezenlijke verbouwingen, met behoud van de historische interieurs, binnenschrijnwerk, torenklok en aankleding waarbij het onderscheid tussen officiële ruimten, publieksruimten en private ruimten herkenbaar is, zorgde voor een uitzonderlijk, goed herkenbaar en representatief ensemble in traditionele stijl uit de 2de helft van de 20ste eeuw,

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen voorlopig beschermd als monument:

het gemeentehuis van Vlezenbeek, het gebouw en de omgevende groenaanleg, Gemeenteplein 1 in Sint-Pieters-Leeuw, bekend ten kadaster: Sint-Pieters-Leeuw, 6de afdeling, sectie A, perceelnummer 561F.

De voorlopig beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de voorlopig beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. Het monument heeft de volgende erfgoedwaarden:

- 1° historische waarde;
- 2° architecturale waarde.

De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

- 1° witgeschilderd gemeentehuis op L-vormige plattegrond en één bouwlaag hoog onder gecombineerde haakse bedaking (leien) met dakkapellen. In de oksel staat een vierkante toren onder leien puntdak, refererend aan een middeleeuws belfort;
- 2° het gemeentehuis staat ingeplant op het driehoekig deels begraasd perceel gevormd door de toenmalige Statiestraat en Postweg, nu Gemeenteplein. De toegangspaden tot de hoofdingang, garage en de ingang van de lokettenzaal werden uitgevoerd zoals voorzien door Courtens net als de aanplant van bomen langs het noordelijk lopend pad. Drie platanen bleven bewaard;
- 3° de plattegrond van het gemeentehuis onderscheidt duidelijk de ceremoniele delen in de zuidoostvleugel en de functionele en private delen in de noordoostvleugel. In de kelder werd een garage voorzien voor de burgemeester met een rechtstreekse doorgang naar zijn kabinet. Op de gelijkvloerse verdieping herbergt de noordoost vleugel de officiële inkomhal met ten oosten ervan een bureau en de toiletten, ten noorden de lokettenzaal

met publiekingang in de zuidwestgevel en toegang tot de conciërgewoning, kantoren voor de burgemeester en de gemeentesecretaris en een archiefruimte boven de garage, verdeeld over de gelijkvloerse verdieping en de dakverdieping. De zuidoostelijke vleugel herbergt de raadzaal die ook dienst deed als trouwzaal. Op de zolderverdieping is een appartement voor de conciërge ingericht, toegankelijk via een traphal in de noordoostelijke vleugel. Het appartement wordt gekenmerkt door een gang die alle kamers, inclusief de traphal en de toren met elkaar verbindt. De traptoren heeft voornamelijk een representatieve functie en herbergt op de gelijkvloerse verdieping een kleine wachtruimte aansluitend bij de lokettenzaal en op de bovenverdieping voornamelijk trappen tot aan de klokken;

- 4° het gebouw van één bouwlaag is opgetrokken in witgeschilde lokale baksteen op een geteerde plint. Onder de kroonlijst lijnt een omlopende baksteenfries de gevel af.

Het gebouw maakt in de gevelopbouw een onderscheid tussen de noordoostelijke en de zuidoostelijke vleugel. Op de kruising van beide vleugels situeert zich in de zuidoostelijke gevel de ceremoniele ingang van het gemeentehuis gemarkeerd door een rondbogig inkomportaal met kruisgewelf en bekronend wapenschild van de familie Sc(h)oekaert, heren van Gaasbeek en sinds 1948 het officieel gemeentewapen. Erboven steken in het dak drie dakkapellen. De zuidoostelijke vleugel met de gemeenteraadzaal is in de gevelopbouw herkenbaar aan vier verticale rechte vensters met hardstenen tussendorpel. De noordelijke zijgevel van de raadzaal heeft drie gelijkaardige vensters. Het schrijnwerk heeft nog steeds dezelfde verdeling zoals voorzien op de bouwplannen. Tegen de gesloten zuidwest gerichte puntgevel staat het hardstenen gedenkteken voor de slachtoffers van beide wereldoorlogen.

De noordoostelijke vleugel met zijn meer publieksgerichte en administratieve functies is aan de buitenzijde herkenbaar door de segmentboogvormige vensters met T-ramen. De zuidwestgevel wordt gekenmerkt door de publieksingang onder een rondboog die rechtstreeks toegang geeft tot zowel de lokettenzaal als de trappenpartij die naar de bovenverdieping leidt. Links ervan situeren zich drie segmentboogvormige vensters. De noordelijke puntgevel heeft op de gelijkvloerse verdieping een tweeledig venster met hardstenen dorpels en middenstijl onder bakstenen ontlastingsbogen en op de bovenverdieping een vierledig venster met gelijkaardige kenmerken. De vensters corresponderen respectievelijk met de garage en de archiefruimte. In de noordoostgevel werden de uiterste traveeën benadrukt. De meest oostelijke travee heeft op de gelijkvloerse verdieping een drieledig venster met hardstenen dorpels en monelen, overgaand in een erker op hardstenen consoles en uitlopend in een puntgevel. De erker wordt doorbroken door een drieledig venster met hardstenen dorpels en monelen. De meest noordelijke travee wordt gekenmerkt door een half ondergrondse garage onder laag doorlopend dak. Tussen beide traveeën staan vier naast elkaar gelegen segmentboogvormige vensters met T-ramen. Te paard op de penanten staan drie dakkapellen.

Verschillende elementen werden ontleend aan de historische bouwtechnieken zoals overhoekse baksteenfriezen, schouderstukken, steunberen en vlechtingen. Op de toren prijken langs drie zijden wijzerplaten;

- 5° het interieur wordt gekenmerkt door een grote uniformiteit en goede bewaring. De vloeren, stucplafonds, binnenschrijnwerk met hang en sluitwerk bleven bewaard.

De inkomhal wordt verder gekenmerkt door een plint bestaande uit zwarte tegels en erboven platte rode bakstenen met brede grijze cementvoegen. De bovenste zone van de muur is gepleisterd en geschilderd. Een kruisgewelf met centraal lichtpunt overwelft de ruimte. De doorgang naar de raadzaal of trouwzaal werd met baksteen omlijst, doorbroken door natuurstenen neg- en sluitblokken. De houten paneeldeur telt drie panelen per deurblad.

De muurafwerking van de publieksruimte, wacht- en lokettenzaak wordt gekenmerkt door een zwarte plint met daarboven een manshoge bakstenen muur in hetzelfde baksteenverband als beschreven bij de inkomhal en afgewerkt met een witgeschilderd muurdeel erboven. De plafonds zijn gepleisterd en voorzien van een eenvoudige plafondlijst. De zone voor het publiek en de oorspronkelijke kantooruimte worden van

elkaar gescheiden door een segmentboog. De kleine wachtruimte is opengewerkt naar de publieksruimte met een eikenhouten balk op natuurstenen consoles.

De volledige vloerafwerking van de openbare ruimten bestaat uit witte vierkante tegels samengelegd tot een vierkant van zestien tegels. Die grote vierkanten worden van elkaar gescheiden door een bredere voeg.

Het binnenschrijnwerk bestaat uit houten deuren met veertien vierkante panelen. De deur naar de lokettenzaal is een dubbele beglaasde deur ingevuld met glas-in-lood. Het rasterpatroon dat terug te vinden is in de vloer en in de panelen van de gesloten binnendeuren is hier te herkennen in de kleinhout- en loodverdelingen.

De kantoren van de burgemeester en gemeentesecretaris zijn herkenbaar aan de nog aanwezige vloer die gelijkaardige is aan de hoger beschreven vloer doch uitgevoerd in rode vierkante tegels, samengelegd in vierkanten van 9 tegels. Het binnenschrijnwerk is hier wit geschilderd.

De gemeenteraadzaal of trouwzaal bleef op het kleurenschema na bewaard zoals Courtens ze heeft ontworpen. Een gesloten dubbele paneeldeur geeft toegang tot de zaal. De raadzaal zelf is opgedeeld in twee delen. Een kleine inkompartij wordt geaccentueerd met witsteen voor de deuroplijsting en zijwanden. Een houten moerbalk op witstenen consoles overspant de zone die een houten plafond met kinderbalkjes heeft. Twee kleine nissen in de zijmuren, met rode bakstenen achterwanden in ruitvorm, zijn eveneens met een houten balk overspannen. Boven de deur vermoedelijk één van de uurwerken die in de publicatie *Architecture, Urbanisme, Habitation* (november 1952) wordt vermeld.

De raadzaal zelf wordt voornamelijk geaccentueerd door een plafond met kwartronde overgang naar de muren en een uitspringende plafondlijst. De achterwand van de raadzaal heeft een blindnis met natuurstenen hoekblokken en het gepolychromeerde wapenschild van Vlezenbeek in de wand ingemetseld.

Op de bovenverdieping is de voormalige conciërgewoning ingericht. De kleine trap herbergt een naar de 18de eeuw refererende houten trap naar de bovenverdieping. Daar verbindt een gepleisterde gang de kamers en de traptoren met elkaar. Eenvoudige houten geschilderde paneeldeuren sluiten de kamers af. In de klokkentoren hangt een bronzen klok uit 1951 van gieterij Michiels.

Art. 3. Voor het beschermde monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

- 1° de bescherming beoogt de bewaring van het gebouw en van de historische elementen van de omgevingsaanleg;
- 2° de bescherming beoogt het behoud van het exterieur van het gemeentehuis met al zijn erfgoedwaarden en erfgoedkenmerken, opbouw, volumewerking, uitzicht, vormtaal en afwerking van de gevels. Het zicht van op de kruising van de Postweg, Pedestraat en Vlezenbeeklaan primeert daarbij;
- 3° de bescherming beoogt het behoud van de oorspronkelijke interne structuur van het stadhuis;
- 4° de bescherming beoogt het behoud van de aanwezige erfgoedelementen en erfgoedkenmerken in het interieur;
- 5° een eventuele kwalitatieve en duurzame uitbreiding, die de erfgoedwaarden ondersteunt, kan overwogen worden aan de westzijde, in de oksel van het gebouw. De nieuwbouw dient steeds ondergeschikt te zijn aan het hoofdgebouw en de oorspronkelijke buitengevels met hun muuropeningen dienen herkenbaar te blijven;
- 6° bij vervanging van het schrijnwerk zal er bij voorkeur geopteerd worden voor geschilderd houten schrijnwerk met identiek raamverdeling als voorzien op de bouwplannen en een uitzicht dat refereert aan het schrijnwerk uit de jaren 1950. Het plaatsen van de luiken zoals voorzien op de ontwerpplannen behoort tot de mogelijkheden;
- 7° wat het interieur betreft dienen de aanwezige erfgoedelementen die behoren tot het oorspronkelijke ontwerp van A Courtens uit 1952 maximaal bewaard te blijven in de kamers met nummer 7, 8, 9, 13, 14, 15, 16, 17, 18 en 19 op de gelijkvloerse verdieping en de kamers 22, 23 en 29 op de bovenverdieping zoals aangeduid op de ontwerpplannen van Courtens. In de andere ruimten zijn aanpassingen mogelijk mocht dat noodzakelijk zijn voor een herbestemming van het pand. Reconstructie van

gesloopte muren tussen ruimte 13, 14 en 18 behoort tot de mogelijkheden. Nieuwe ingrepen en toevoegingen vinden best plaats in de zone van de voormalige loketten tussen ruimte 13 en 14;

- 8° de bestaande groenzone met historische padenstructuur en de drie platanen in het grasveld dienen behouden te worden. Een verdere verharding van de begraasde zone voor de aanleg van bijkomende private of openbare parking of verbreding van wegen is niet aangewezen.

Art. 4.1 De zakelijkrechthouder en de gebruiker van het beschermde monument zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 4.2 De zakelijkrechthouder en de gebruiker van het beschermde monument met klokken en uurwerken die deel uitmaken van de bescherming, zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° gerestaureerde klokken en klokkenspelen regelmatig in werking te stellen volgens de regels van de kunst;
- 2° gerestaureerde uurwerken regelmatig in werking te stellen volgens de regels van de kunst.

Art. 5. Voor de volgende handelingen aan het beschermde monument moet een toelating worden aangevraagd:

- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 2° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;
- 3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 4° het uitvoeren van de volgende werken aan het dak en de buitenmuren van constructies:
 - a) het verwijderen, vervangen of wijzigen van dakbedekking en gootconstructies;
 - b) het verwijderen van voegen en het hervoegen;
 - c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
 - d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van buitenschrijnwerken, deuren, ramen, luiken, poorten, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, beslag, hang- en sluitwerk;
 - e) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen, smeedijzer en beeldhouwwerk, inclusief nieuwe toevoegingen;
 - f) het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden, met uitzondering van verkiezingspubliciteit en met uitzondering van publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekendgemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4 m²;
- 5° het uitvoeren van de volgende omgevingswerken:
 - a) het plaatsen of wijzigen van bovengrondse nutsvoorzieningen en leidingen;
 - b) het plaatsen of wijzigen van afsluitingen;
 - c) het aanleggen, structureel en fundamenteel wijzigen of verwijderen van wegen en paden;
 - d) het vellen of beschadigen van bomen en struiken die opgenomen zijn in het beschermingsbesluit of in een goedgekeurd beheersplan, en elke handeling die een wijziging van de groeiplaats en groevorm van de bomen en de struiken die

- opgenomen zijn in het beschermingsbesluit of in een goedgekeurd beheersplan tot gevolg kan hebben;
- e) het aanleggen of wijzigen van verharding;
 - f) het plaatsen of wijzigen van straatmeubilair, met uitzondering van niet-aard- en niet-nagelvaste elementen en verkeersborden vermeld in artikel 65 van het Koninklijk Besluit van 1 december 1975 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer en van het gebruik van de openbare weg;
 - g) het aanleggen van sport- en spelinfrastructuur of parkeerplaatsen;
- 6° het uitvoeren van de volgende handelingen aan of in het interieur:
- a) het uitvoeren van destructief materiaaltechnisch onderzoek;
 - b) het uitvoeren van structurele werken en het toevoegen van nieuwe structuren;
 - c) het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
 - d) het verwijderen, vervangen of wijzigen van plafonds, gewelven, vloeren, trappen, binnenschrijnwerken, inclusief de beglazing, lambrisering, beslag, hang- en sluitwerk, en van de waardevolle interieurdecoratie;
 - e) het bepleisteren van niet-bepleisterde elementen of het bepleisteren met een andere samenstelling of textuur, alsook het ontleisteren van bepleisterde elementen;
 - f) het beschilderen van ongeschilderde elementen of het schilderen in andere kleuren of kleurschakeringen of met een andere verfsoort dan de aanwezige;
 - g) het slopen, aanbrengen, vervangen of wijzigen van technische installaties met impact op de erfgoedwaarden;
- 7° het uitvoeren van de volgende handelingen aan beschermde klokken:
- a) werken aan de klokken zelf: lassen van scheuren, herstel van kronen, stemmingscorrecties, restaureren of vervangen van klepels, het keren van een klok met als doel een nieuw slagvlak te creëren;
 - b) het verplaatsen van een klok, zowel binnen de bestaande klokkenstoel als naar een andere locatie;
 - c) het vervangen van ophangconstructies en luidbalken;
 - d) het uitbreiden van een gelui of een beiaard;
 - e) het restaureren of vervangen van een klokkenstoel, van luidwielen, van beiaardklavieren, speelmechanieken of speeltrommels;
- 8° het uitvoeren van de volgende handelingen aan beschermde uurwerken:
- a) het reinigen of verven van onderdelen;
 - b) het herstellen van de wijzeraandrijvingen;
 - c) het vervangen van originele onderdelen;
 - d) het mechanisch ingrijpen aan authentiek materiaal;
 - e) het verplaatsen van een uurwerk, zowel binnen de klokkentoren als naar een andere locatie;
 - f) het buiten gebruik stellen van een historisch uurwerk.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

17 JULI 2018

Brussel,

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,



Geert BOURGEOIS